

ORSON WELLES VA FILMAR UNA VERSIÓ MEMORABLE DE 'MACBETH'. REPUBLIC PICTURES

Nikolai Leskov, un geni secret

XENIA DYAKONOVA

La revista *L'Avenç* publica, en traducció de Jaume Creus, una obra mestra de Nikolai Leskov (1831-1895), un autor clàssic a Rússia i pràcticament desconegut a la resta del món. Sens dubte la raó d'aquesta invisibilitat de Leskov i de les poques traduccions que se n'han fet (en català fins ara només hi havia *El miracle de la muntanya: una llegenda egípcia*, del 1920) és el colorit irreproducible del seu llenguatge, una barreja singular d'expressions populars i metàfores líriques, un mobiliari

verbal i estilístic tan delicat que és gairebé inevitable que es trenqui en la mudança. Per això té mèrit que un traductor s'atreveixi a fer un trasllat tan perillós, i ens acosti algú a qui Txékhov considerava el seu mestre, i que segons Tolstoi era l'escriptor més rus del segle XIX. També era Tolstoi qui deia d'un conte de Leskov: "Està ben escrit, però amb massa talent", i sembla que al·ludia justament a aquesta exuberància lingüística.

Lady Macbeth del districte de Mtsensk és una esplèndida novel·la curta que Leskov va publicar el 1864, i la va qualificar d'assaig sobre un dels caràcters femenins

LADY MACBETH DEL DISTRICTE DE MTSENSK
NIKOLAILESKOV
L'AVENÇ
TRAD. JAUME CREUS
92 PÀG./11 €

propis de la terra russa. Però, més que a les russes reals, la protagonista s'assembla a alguns dels personatges més vehements i tràgics de Dostoievski.

Seduir la mestressa

La Katerina és una jove apassionada i esquerpa, casada amb un marxant ensopit que no és mai a casa, i encara menys al cor de la seva dona: en canvi, el criat Serguei és molt més sol·lícit i atractiu, i no triga gaire a seduir la mestressa. La Katerina se n'enamora boja, i sacrifica a aquesta passió les vides del marit, el sogre (que se li apareix en forma d'un gat diabò-

lic) i el nebot, un nen dolç i innocent que cau malalt poc abans de la seva mort violenta. Enmig de totes les desgràcies l'amor de la dona per en Serguei es torna cada cop més obsessiu: en un dels diàlegs punyents dels amants, a l'ombra d'una pomera al jardí de casa, la Katerina li exigeix que la besí tan fort que totes les flors de l'arbre caiguin a terra, però ell cada vegada ho veu menys clar.

Els problemes es resolen al llit

Setanta anys més tard, Dmitri Xostakóvitx en va fer una òpera, estrenada el 1934 a Leningrad i prohibida al cap de poc temps: els dirigents del Partit Comunista la van treure de cartellera perquè un crític influent del diari *Pravda* l'havia atacat amb una virulència assassina al seu article *El desgavell al lloc de la música*. La titllava de cacofònica, vulgar i salvatge, denunciava com a amoral el fet que al centre de l'escenari hi hagués un llit de matrimoni "on es resolen tots els problemes" i s'escandalitzava pudorosa-ment davant dels ritmes sincopats que acompanyaven les escenes eròtiques.

Les autoritats soviètiques van ser cruels amb Xostakóvitx, i és curiós que justament *Lady Macbeth de Mtsensk* fos l'única obra en què aquest músic discret i bonhomíós s'havia permès també, a la seva manera artística, el goig de la crueltat, o de la irreverència cap a un mestre. Al convidat del casament de la Katerina i en Serguei hi apareix un mugic que obre el celler on està amagat el cadàver del marxant i canta, tapant-se el nas "Quina pudor! Quina pudor!" sobre la melodia sinistra i dramàtica amb què comença l'obertura d'*Eugeni Oneguín* de Txaikovski. A la novel·la de Leskov, però, no hi ha aquest toc de farsa i, de fet, la Katerina i en Serguei no es casen, sinó que viuen un desenllaç ben diferent, a l'espera del qual avancem per les pàgines del llibre tot aguantant-nos la respiració. ♦♦

La riquesa no vessa

JAUME CLARET

"La riquesa amassada a les capes altes de la societat no ha *degotat* ni ens ha fet a tots els altres més rics, ni ens ha fet sentir més segurs ni més optimistes respecte del nostre futur i el dels nostres fills, ni ens ha fet més feliços..." Aquesta frase resumeix el cor argumental del nou llibre del sociòleg polonès Zygmunt Bauman: ens enganyen.

Vuitanta anys després que Antonio Gramsci advertís de la voluntat hegemònica del pensament burgès –en el seu intent perquè els seus interessos particulars fossin assimilats als generals–, Bauman reprèn l'argument per advertir-nos que els més rics i privilegiats ho han aconseguit. Contra tota evidència, una sèrie de falsedats sobre el funcionament de l'economia han assolit un grau de consens social pràcticament unànime.

Amb dades a la mà i múltiples referències acadèmiques i periodístiques, ens mostra com l'acumulació d'uns quants només incrementa l'abisme amb la resta. La classe mitjana es converteix en la gran damnificada per una globalització que la castiga amb duresa, tot malmetent drets considerats fins llavors consolidats.

Amb la màgica invocació de fer-nos sortir de la crisi, la ciutadania accepta acríticament desigualtats creixents. Així, des del 2007, més del 90% de la recuperació econòmica dels EUA ha estat vampiritzada per l'1% dels més rics. I no només passa fora, l'espanyol Amancio Ortega també apareix com a exemple d'enriquiment –66 milions al dia durant el 2011–, mentre la majoria de la ciutadania veia reduïda la seva renda.

Com diu Bauman, el problema no rau en la producció, sinó en la distribució. D'aquí que calgui qüestionar suposades veritats fins ara incontrovertibles. No queda clar que la

LARIQUESA D'UNS QUANTS...
ZYGUNT BAUMAN
ARCÀDIA / PAIDÓS
TRAD. JOSEFINA CABALL
90 PÀG./13,95 €

desregulació incrementi el PIB d'un país, però en canvi sí que augmenta la desigualtat a l'hora de repartir la riquesa. No és cert que els grans salaris i altres beneficis estiguin en consonància amb els talents singulars dels alts càrrecs –molts d'ells, hereus de posicions privilegiades–, la majoria amaguen la seva mediocritat rere tòtems excepcionals com Steve Jobs.

La cooperació i la solidaritat han estat bandejades en favor d'un elitisme que només beneficia aquesta mateixa elit. La vida i els seus petits plaers han estat substituïts per un consumisme hedonista, no només d'objectes, sinó també de les mateixes relacions humanes. "Compro, doncs, existeixo" i, sobretot, mentrestant, no penso.

Com si fóssim granotes

En el seu petit assaig, Bauman pren el paper del nen que denuncia la nuesa de l'emperador, amb l'esperança que el seu toc d'atenció

–sumat a molts d'altres– pugui despertar una societat que ha pres una deriva perillosa. Amb tot, l'autor sap que la percepció de justícia o injustícia depèn del grau de pressió. En certa mesura, sembla com si tingués en ment aquella paràbola de la granota a qui progressivament van apujant la temperatura de l'olla fins que queda cuita sense adonar-se'n, ni protestar, ni mirar d'escapar-se del seu destí.

Més proper a la denúncia político-social de Hessel que no als seus escrits més *líquids*, l'autor baixa a l'arena pública i s'inclou entre els afectats per la creixent desigualtat. El títol original (*Does the richness of the few benefit us all?*) ja és tota una declaració de principis: recorre a una primera persona del plural que es perd en la traducció, que opta per prioritzar el neutre políticament correcte. Tot i aquesta implicació, Bauman no s'enganya i no acaba d'estar convençut sobre si podem reaccionar abans del desastre. ♦♦